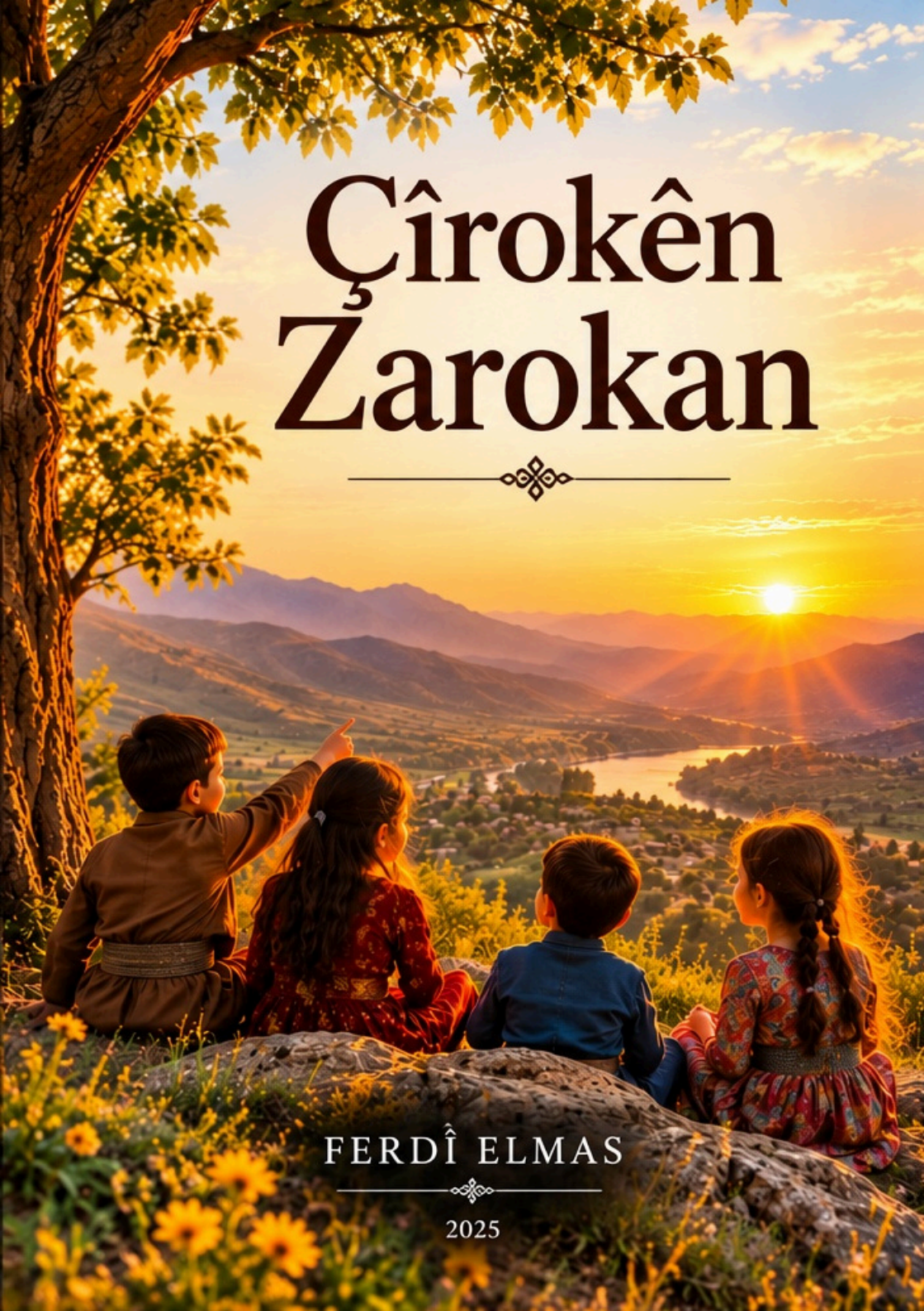

Çîrokên Zarokan

FERDÎ ELMAS

2025

Çîrokên Zarokan

Bîst û pênc çîrok ji bo zarokan

FERDÎ ELMAS

2025

Pêşgotin

Ev pirtûk ji bo zarokên ku dixwazin bi Kurmancî bixwînin hatiye nivîsandin. Di van çîrokan de hevaltî, malbat, xweza, bîranîn, xewn û hêvî hene. Hin caran zarok xemgîn dibin, lê ew dikarin bi hezkirin, guhdarîkirin û alîkariya hev re hêviyek nû bibînin.

Her çîrok rêyek nû vedike: carinan em li gundekî digerin, carinan ji hevalekî dûr nameyek distînin, carinan jî di deftera xwe de xewnek nû dinivîsin. Di her rê de, peyvên biçûk dikarin me bigihînin hestên mezin.

Ji bo mamoste û dê û bavan: Çîrokan bi dengê bilind bixwînin. Ji zarokan bipirsin ka kesên di çîrokê de çi hest dikin û çima. Pirsên dawiyê ji bo axaftinê ne; ne hewce ye ku her pirs tenê yek bersiva rast hebe.

Naverok

01	Tovê Hêviyê	5
02	Çûka Li Ber Pencerê	8
03	Pirtûka Bapîr	11
04	Hevalê Nû	14
05	Nameya Ji Dûr	17
06	Çira Di Şevê de	20
07	Gulê Sor	23
08	Pêlavên Nû	26
09	Dara Li Ber Dibistanê	29
10	Wêneyê Malê	32
11	Rengên Baranê	34
12	Kûçikê Winda	36
13	Xewna Nûrê	38

Çîrokên din

14	Nanê Germ	41
15	Bêdengiya Hevalê Min	43
16	Rojek Bê Telefon	46
17	Zimanê Dayikê	48
18	Baxçeya Hevaltiyê	51
19	Stêrka Biçûk	53
20	Sibaha Nû	55
21	Şemsiya Zer	58
22	Dengê Çemê	60
23	Deftera Xewnên Min	62
24	Sindoqa Bîranînan	64
25	Pira Hevaltiyê	66
	Peyva Dawî	68

ÇÎROK 01

Tovê Hêviyê

Rojekê, Arîn li baxçeya dibistanê tovek biçûk dît. Tov di nav axê de bû. Arîn ew bi baldarî hilda û ji mamosteyê xwe pirsî: «Ev dê çi bibe?» Di dersê de mamoste ji zarokan xwest ku her yek tiştek li ser tovê bibêje. Arîn got ku ew pir biçûk e. Dilan got ku di nav tovê de jiyan heye. Hemû zarok bi meraq guhdar kirin.

Mamoste got: «Em nizanim. Lê ger tu wê di axê de biçînî, av bidî û li bendê bimînî, dê em bibînin.» Arîn tov li kêleka pencereyê çand. Arîn ji bo tovê destikek biçûk çêkir. Wê navê xwe li ser nivîsand û li kêleka qutiyê danî. Her roj wê rojê li ser kaxezek nîşan dikir. Wê dixwest bizane tov kengê şîn dibe.

Rojekê Arîn av pir da. Ax pir şil bû. Mamoste bi nermî got ku av jî divê bi qasî be. Wan hinek li bendê man da ku ax hişk bibe. Arîn fêr bû ku baldarî tenê avdanîn nîne. Her sibeh Arîn avê dida tovê.

Du roj derbas bûn, paşê heft roj. Tiştek xuya nedibû. Arîn xemgîn bû. Hevala wê Dilan got: «Hin tişt dem dixwazin.»

Dema pel derket, hevalên wê hatin temaşekirin. Arîn destên xwe li hev xistin. Wê got ku ew dixwaze tovê li baxçeya dibistanê biçîne da ku hemû zarok bibînin.

Di roja dehem de pelê kesk derket. Arîn bi kêfxweşî bang kir: «Binêre!» Mamoste got: «Hêvî jî wek tovê ye. Em wê bi sebirê mezin dikin.» Roja din Arîn ji bo hevalên xwe nivîsarek li ser tovê amade kir. Wê got: «Em nikarin tovê bi destê xwe mezin bikin. Em dikarin tenê şertên baş ji bo wê amade bikin.» Mamoste ji vê gotinê kêfxweş bû. Zarokan li ser maseyê sê qutiyên biçûk danîn û li her yekê tovek çandin.

Wan biryar da ku bi hev re lê binêrin. Di dawiya mehê de, her sê tov şîn bûn. Yek ji wan dirêjtir bû, yek hîn biçûk bû. Arîn fêr bû ku her tov bi awayê xwe mezin dibe. Wê destê Dilan girt û got: «Em jî wek van tovan in. Em hemû cuda ne, lê hemû dikarin mezin bibin.» Piştî çend rojan, mamoste ji zarokan xwest ku li ser guherîna tovan nîşaneyan çêkin.

Arîn her roj dirêjahiya tovê bi xêzekê di deftera xwe de nîşan dida. Dilan got ku tovê wê hîn biçûk e. Arîn destê wê girt û got ku ew dikarin bi hev re li ber ronahiyê cihê

baştir bibînin. Di roja îne de, Dilan bi kêfxweşî pelê nû nîşan da. Hemû zarok ji bo wê kêfxweş bûn.

Roja din Arîn bi deftera xwe hat dibistanê. Wê li ser rûpelê yekem wêneyê tovê xêz kiribû. Li rûpelê duyem pelên kesk hebûn. Dema ku Dilan got: «Tovê min hêdî mezin dibe», Arîn bersiv da: «Her tişt dema xwe heye.» Mamoste zarok birin baxçeyê. Wan ax bi destên xwe nerm kir û dîtin ku di bin axa tarî de jiyan çawa dest pê dike. Arîn wê rojê fêm kir ku hêvî ne tenê li benda tişteki mayîn e; hêvî her roj karekî biçûk kirin e.

EM BIAXIVIN

Arîn ji tovê çi fêr bû? Tu ji bo mezinbûna tovê çi dikî?

ÇÎROK 02

Çûka Li Ber Pencere

Di zivistanê de çûkek li ber pencereya Rojîn rûnişt. Ba sar bû û erd bi berfê spî bû. Rojîn dît ku çûk dihejî. Rojîn li derve temaşe kir. Di bin darê de berf kom bûbû. Wê şûşeya avê ya biçûk dît û ji dayika xwe pirsî ka li ku dikarin wê danînin.

Wê ji diya xwe re got: «Em dikarin alîkariya wê bikin?» Dayikê got: «Erê, lê divê em wê netirsînin.» Wan li derve hinek tov û av danîn. Dayikê got ku divê av li cihêkî ewle be. Wan tasa biçûk li ser kevîr danî û paşê ji pencereyê temaşe kirin. Çûk destpêkê nêzîk nebû. Rojîn ji bo çûk navê 'Spîk' hilbijart. Dayikê kenî û got ku ew çûkeke azad e û navê wê rastî nizanin.

Rojîn fêhm kir ku mirov dikare ji ajalan hez bike bêyî ku wan bigire. Her roj çûk vedigeriya. Rojîn ji dûr ve temaşe dikir. Wê fêhm kir ku ajalan jî xwarin, av û cihê ewle divê. Rojekê du çûk hatin. Rojîn ji kêfxweşiyê bi deng bilind axivî, lê çûk firîn.

Wê paşê bêdeng li bendê ma û dît ku ew vedigerin. Dema bihar hat, çûk bi dengê xwe stranek xweş got û firî. Rojîn bi dîlşadî got: «Biçûk be jî, alîkarî girîng e.» Rojîn her sibeh li dûrî pencereyê disekinî. Wê çûk temaşe dikir, lê nêzîk nedibû. Di roja sêyem de, çûkek din jî hat. Rojîn ji dayika xwe re got: «Dibe ku ew hevalên hev in.» Dayikê kenî û got: «Dibe.

Her zindî pêdivî bi cihêkî ewle heye.» Dema berf helî, Rojîn dît ku çûk li ser şaxê darê digeriyan. Wê bi hevalên dibistanê re li ser çûkan axivî. Wan fêr bûn ku divê mirov xwezayê biparêze û heywanan bê sedem nebigire. Rojîn li ser kaxezek çûkek xêz kir û binê wê nivîsand: «Hevaltî carinan ji dûr ve jî dibe.» Rojîn ji bo çûkan li pencereyê temaşe dikir, lê rojên ku çûk nedihat jî hebûn. Wê ji dayikê pirsî ka çûk çûne ku derê. Dayikê got ku heywan di xwezayê de cihên cuda dibînin.

Rojîn wê rojê li ser kaxezê sê dar û çend çûk xêz kirin. Wê wêne li polê nîşan da û hevalên wê jî behsa heywanên ku wan dîtibûn kirin.

Rojîn ji bo çûkê li ser kaxezê wêneyek çêkir. Wê bi rengê şîn ezman û bi rengê spî berf xêz kir. Dema ku roja din çûk vegeriya, wê ji kêfxweşiyê destên xwe li hev xistin, lê dayika wê bi nermî got: «Hêdî, bila ew xwe ewle hîs bike.» Rojîn ji dûr ve temaşe kir. Ew fêr bû ku hezkirin carinan tê wê wateyê ku em ji bo kesekî an ajalekî cih bihêlin. Di biharê de çûk her roj nehat, lê Rojîn her car bi kêfxweşî dengê çûkan dibihîst.

EM BIAXIVIN

Rojîn çima dixwest alîkariya çûkê bike? Em çawa ajalan diparêzin?

ÇÎROK 03

Pirtûka Bapîr

Bapîrê Baran pirtûkek kevn hebû. Di wê de çîrokên gundê wan hebûn. Her êvar Baran li cem bapîr rûdinişt. Bapîr berê ji Baran re dibêje ku di pirtûkê de navê gundan û çeman hene. Baran her car navên nenas dibihîst û ji wî dipirsî ku ew li ku ne. Rojekê bapîr nexweş bû û nikarî çîrok bixwîne.

Baran xemgîn bû. Wî pirtûk vekir, lê hin peyv ji bo wî dijwar bûn. Wê êvarê Nûjîn li ser kaxezê navên ku wan nizanîn nivîsand. Baran got ku divê ew peyvan ji bapîr bipirsin, lê divê ew bêhna xwe jî bistîne. Bapîr bi dengê nizm got ku çîrokan tenê di pirtûkan de nînin. Hin ji wan di bîra mirovan de dimînin.

Wî çîroka dara mezin a gundê wan got. Xwişka wî Nûjîn li cem wî rûnişt. Wan peyv bi peyv xwend. Dema peyvek nedizanîn, ji bapîr dipirsîn. Baran xwest çîroka bapîr binivîse. Nûjîn wê bi dengê bilind xwend.

Bapîr got ku gava zarok çîrokan diparêzin, bîranîn jî dijîn. Bapîr kenî û got: «Îro hûn çîroka min ji min re dixwînin.»

Baran fêm kir ku pirtûk dikare bîranînan biparêze. Bapîr êvarê pirtûk vedikir û bi dengê nerm dixwend. Carinan rawestiyê û ji neviyê xwe dipirsî: «Tu difikirî paşê çi dibe?» Zarok bi xeyalên xwe bersiv dida. Bapîr tu carî bersiva wî xelet nedigot; wî tenê dipirsî: «Çima tu wisa difikirî?» Rojekê zarok biryar da ku çîroka xwe binivîse. Wî li ser rûpela yekem navê bapîrê xwe nivîsand.

Bapîr got: «Pirtûk tenê ji kaxezê çênebûye. Ew ji bîranîn û gotinan jî çêdibe.» Ew êvar her du li ber pencereyê rûniştin û çîrokeke nû afirandin. Bapîr di nav çîrokê de rawesta û ji zarok pirsî ka ew ê di cihê karakterê de çi bike. Zarok bersivek da, paşê fikra xwe guhert. Bapîr got ku fikr guhertin ne xerab e. Her du li ser karakterekî nû axivîn ku di gundekî dûr de dijî.

Zarok navê wî hilbijart û di deftera xwe de nivîsand.

Şevê, bapîr li kêleka pencereyê rûnişt û ji zarok re got: «Di pirtûkan de dengên kesên berê hene.» Zarok rûpelên kevn bi baldarî vegerandin. Li nav pirtûkê pelê gulê yê hişkkirî dît. Bapîr got ku ew gul ji baxçeya malê wan a kevn bû. Zarok ji wî xwest ku wê rojê bibêje. Bapîr bi gotinên hêsan çîrokek dirêj vegot. Zarok fêhm kirin ku pirtûk tenê kaxez nîne; ew dikare bibe pirek di navbera duh û îro de.

EM BIAXIVIN

Bapîr di pirtûka kevn de çi diparast? Tu çîrokek ji malbata xwe dizanî?

ÇÎROK 04

Hevalê Nû

Di pola nû de zarokek bi navê Azad hat. Ew bêdeng bû û li dawiyê pola rûnişt. Kesî navê wî baş nizanîbû. Zana dît ku Azad pirtûka xwe bi baldarî digire. Wê pirsî ka ew ji çi hez dike. Azad got ku ew ji xêzkirinê hez dike.

Dema navberê hat, hemû zarok derketin. Azad tenê ma. Zana nêzîk bû û got: «Tu dixwazî bi me re bilîzî?» Wan li ser erdê bi çûkan çarçoveyek çêkir. Zana rêgezên lîstikê yek bi yek got. Azad destpêkê şaş bû, lê kesî pê nekenî. Dema top ji destê Azad ket, wî got ku ew êdî nalîze.

Zana got ku hemû kes carinan şaş dibin. Wê top vegerand û lîstik dîsa dest pê kir. Azad got: «Ez hîn rêgezên lîstikê nizanim.» Zana bi hêdî rêgez nîşan dan. Hevalên din jî li benda wî man. Roja din Azad ji bo hevalên xwe wêneyek anî. Di wêneyê de zarok bi hev re dilîstin.

Wî got ku ew wêneyê ji bo bîranîna roja yekem çêkiriye. Di dawiyê rojê de Azad kenî. Wî got: «Îro min hevalek peyda kir.» Zana got: «Niha em du heval in.» Li dibistanê hevalê nû di dema navberê de tenê rûnişt. Zarokek bi navê Berfîn

hat û got: «Tu dixwazî bi me re bilîzî?» Ew destpêkê şerm kir, lê paşê serê xwe hejand. Di lîstikê de wî hin peyv baş nedizanîn. Berfîn bi sebirê peyvên nû dubare kirin.

Roja din ew bi pirtûkek hat. Wî wêneyên gundê xwe nîşan dan. Hevalan ji wî pirsîn ka çi lîstikên li gundê wan hebûn. Wî lîstikek hînî wan kir. Di dawiya rojê de wî fêhm kir ku mirov dikare cihê xwe biguherîne û dîsa hevalên nû bibîne. Berfîn ji hevalê nû re cihê pirtûkxaneyê nîşan da.

Li wir pirtûkên bi wêneyên gelek hebûn. Hevalê nû pirtûkek li ser heywanan hilbijart. Di dema navberê de wî navên heywanan ji Berfîn re gotin û wê jî hin peyvên nû fêhm bûn. Her du bi hev re li ber deriyê polê rawestiyan û li hevalên din li benda lîstikê man.

Li roja din hevalê nû li deriyê polê rawesta. Wî nedizanî li ku rûne. Zarokek destê xwe bilind kir û got: «Were, li kêleka min cih heye.» Di dema navberê de wan bi hev re lîstikek hêsan afirand. Destpêkê gotin kêmbûn, lê ken zêde bû. Dema ku hevalê nû yekem car navê wan bi dengê bilind got, hemû kêfxweş bûn. Mamoste got: «Hevaltî ji pirsîna navekî dest pê dike, lê bi guhdarîkirinê mezin dibe.»

EM BIAXIVIN

Tu çawa bi zarokekî nû re dest bi hevaltiyê dikî?

ÇÎROK 05

Nameya Ji Dûr

Bavê Helîn li bajarekî dûr dixebitî. Helîn gelek caran bêriya wî dikir. Wê li ser maseyê wêneyekî bavê xwe danîbû. Helîn her êvar li ber pencereyê rûdinişt û li rê temaşê dikir. Dayikê ji wê re got ku bêriya kesekî kirin tiştek asayî ye. Rojekê Helîn ji dayika xwe pirsî: «Ma ez dikarim nameyek binivîsim?» Dayikê kaxez û pênûs anîn.

Wê ji bo nameyê kaxezek spî hilibijart. Destpêkê nizanî çi binivîse. Dayikê pirsî ka wê îro li dibistanê çi kir. Helîn ji dersa muzîkê, hevala xwe û dara li hewşê nivîsand. Wê jî got ku carinan xemgîn dibe. Dayikê got ku di nameyê de dikare rastiya dilê xwe bibêje.

Helîn nivîsand: «Bavo, ez li dibistanê stranek nû fêr bûm. Ez dixwazim rojekê ji te re bibêjim.» Wê li kêleka nameyê kulîlkek xêz kir. Dema bersiv hat, Helîn ji bo dayika xwe bi dengê bilind xwend. Paşê wê name di qutiyekê de danî da ku her dem bikare wê dîsa bixwîne. Çend roj paşê bersivek hat. Bavê wê nivîsand: «Ez bi te serbilind im.» Helîn name li dilê xwe girt.

Dûrî hebû, lê hezkirin jî hebû. Dema name hat, hemû malbat li dora maseyê kom bûn. Zarok bi baldarî guh da ku dayik nameyê dixwend. Di nav nameyê de behsa dara berîkê, kolana kevn û dengê baranê hebû. Ew tiştên biçûk bûn, lê her kes bi wan bîranînan dilşad bû. Zarok nameyek bersiv nivîsand.

Wî li ser kaxezê wêneyê mala xwe xêz kir û nivîsand: «Em ji te dûr in, lê em te jî bîr nakin.» Dema name hat şandin, wî li dûrî rê mêze kir. Ew dizanî ku peyv dikarin di navbera du cihan de pirek ava bikin. Zarok di nav nameya xwe de jî hevalê dûr re sê pirs jî nivîsand. Wî dixwest bizane ka li wê derê dibistan çawa ye, kîjan lîstik tê lîstin û hevalê wî çi dixwîne. Dema nameya bersivê hat, wî wê du caran xwend. Ew li ser maseyê danî da ku hemû malbat jî wê bibîne.

Zarok name di nav defterê de gelek caran xwend. Her car ku wê dixwend, gotinek nû li dilê wî diçû. Wî biryar da ku bersivek binivîse. Wî li ser kaxezê ne tenê gotin, lê wêneyê darê li ber malê jî xêz kir. «Ev dar her bihar kesk dibe», wî nivîsand, «ez hêvî dikim em jî careke din li bin wê bicivin.» Dema ku name hat şandin, dûrî hîn hebû, lê zarok hîs kir ku dengê wî dikare ji rêyên dirêj derbas bibe.

EM BIAXIVIN

Helîn çawa dikaribû bi bavê xwe re biaxive? Tu ji kê bêriya xwe dikî?

ÇÎROK 06

Çira Di Şevê de

Şev bû. Baran li derve dibariya. Ronahî ji nişka ve çû. Mirza ji tarîtiyê tirsî. Mirza dengê bayê ji derve dibihîst. Pencere hinek dihejî.

Wî xwe li nêzîkî dayika xwe kir û got ku dilê wî zû lê dixê. Dayika wî şemek anî û got: «Ez li vir im.» Mirza li cem wê rûnişt. Wan dengê baranê guhdar kir. Dayikê pirsî ka ew dixwaze li ser tirsaxwe biavê. Mirza got ku ew di tarîtiyê de tiştan baş nabîne. Wan bi hev re li odeyê mêze kir.

Dayikê ronahiya biçûk li ser maseyê danî. Wê nîşan da ku dengê li derve ji baranê ye. Mirza hinekî aram bû. Mirza got: «Gava ez ditirsim, dikarim ji te re bibêjim?» Dayikê bersiv da: «Her dem. Tirs tiştek e ku em dikarin li ser biavê.» Wan çîrokek li ser stêrkan got. Mirza got ku ew ê gava dîsa bitirse alîkarî bixwaze.

Dayikê destê wî girt û li cem wî ma. Piştî demekê ronahî vegeriya. Mirza fêhm kir ku di şevê tarî de jî mirov dikare alîkarî bixwaze. Dema ronahî çû, malbat li dora çirayekê rûnişt. Ji derve dengê bayê sar dihat. Zarok pirsî: «Em ê

heta kengê li tarîtiyê bimînin?» Bavê wî got: «Ez nizanim, lê em dikarin li vir bi hev re bin.» Wan çîrok gotin û bi dengê nerm stranek stran.

Piştî demekê ronahî vegeriya. Zarok dilşad bû, lê wî çira venekir heta ku çîrok bi dawî bû. Wî got: «Îro min fêr bû ku di tarîtiyê de jî em dikarin ji hev re ronahî bin.» Dayikê ew hembêz kir. Di tarîtiyê de xwişka biçûk tirsiyabû. Zarok destê wê girt û ji wê re çîrokeke bi dengê nerm got. Dayik ji wan re şûşeyek av anî û bav li ber pencereyê temaşe kir.

Dema ronahî vegeriya, xwişkê got ku wê êvar ji bîr nake. Wan biryar da ku şeva din jî hinek dem bê ekran bi hev re rûnin.

Dema ku çira di şevê de ronahî da, zarok li ser dîwarê odayê siya destên xwe dîtin. Wan bi tilîyan şiklê çûkekê çêkir. Dayik bi ken got: «Binêre, şev jî dikare bibe cihê listikê.» Paşê hemû li hev rûniştin û li ser tiştên ku wan ditirsandin axivîn. Her kes got ku carinan ditirse. Zarok fêhm kir ku wêrekî ne ew e ku qet netirse; wêrekî ew e ku di dema tirsê de alîkarî bixwaze û destê hevalekî bigire.

EM BIAXIVIN

Mirza ji çi ditirsiya? Dema ku tu ditirsî, tu ji kê alîkarî dixwazî?

ÇÎROK 07

Gulê Sor

Sara li ber mala xwe gulek sor dît. Gul di nav keviran de şîn bû. Sara dixwest wê ji bo xwe bibire. Sara her sibeh gava diçû dibistanê, li gulê sor disekinî. Wê dît ku di rojên germ de pelên wê hinek vebûn. Lê wê dît ku mêşek li ser gulê rûniştiye.

Wê destê xwe paş ve kişand û ji diya xwe pirsî: «Gul ji kê re ye?» Rojekê hevala wê pirsî ka çima gulê nabire. Sara got ku ew dixwaze gul li vir bimîne da ku mêş ji werin serdanê. Wan li ser kaxezê wêneyê gulê xêz kirin. Hevala wê got ku niha ew dikarin bedewiya wê bibin malê bêyî ku gulê bibirin. Dayikê got: «Gul li vir mezin dibe û gelek mêvanên wê hene. Tu dikarî wê bibînî bêyî ku wê bibirî.» Sara ji dayika xwe fêr bû ku hin kulîlk di nav keviran de ji mezin dibin.

Wê li ser xwezayê pirsên nû kirin. Sara her roj diçû serdana gulê. Wê fêr bû ku hin tişt dema li cihê xwe dimînin bedewtir in. Gulê sor li baxçeyê her roj hinek mezin dibû. Zarok di bin tavê de pelên wê dihejandin. Wê

dixwest gulê ji bo xwe biqetîne, lê dayika wê got: «Ger em wê li vir bihêlin, mirovên din jî dikarin bibînin.» Wê destê xwe vekîsand.

Di roja din de, mêşek li ser gulê rûnişt. Zarok bi meraq temaşe kir. Wê fêhm kir ku gul tenê ji bo rengê xwe nîne; di baxçeyê de ji bo gelek zindiyan girîng e. Wê ji hevalên xwe re got: «Em dikarin tiştên bedew biparêzin, ne ku her tim wan bibirin.» Zarok di roja din de dît ku li ser gulê mêşek rûniştiye. Wê hewl neda ku wê bigire. Wê ji mamoste pirsî ka mêş çima li ser gulan radiweste.

Mamoste bi peyvên hêsan bersiv da û zarokan li ser gulan wêne xêz kirin. Di dawiya dersê de wan li ser deriyê polê nivîsand ku divê gulên baxçeyê biparêzin.

Gula sor her roj di ber ronahiyê de vebû. Zarok ji wê re av anî, lê mamoste got ku pir av jî dikare zirarê bide. Wan fêr bûn ku ji bo her tiştî divê em pîvanê bizanin. Rojekê pelê gulê ket erdê. Zarok xemgîn bû. Dayik got: «Gulên din dê şîn bibin; xweşikbûn tenê ji bo rojekê nîne.» Zarok pel bi baldarî di deftera xwe de danî û wê rojê li ser guherîna demsalan çîrokek nivîsand.

EM BIAXIVIN

Sara ji gulê sor çî fêr bû? Tu ji kêjan gulê hez dikî?

ÇÎROK 08

Pêlavên Nû

Dema dibistan dest pê kir, pêlavên Hêvî kevn bûn. Wê ji pêlavên xwe şerm dikir û di nav hevalan de bêdeng dimeşiya. Hêvî sibehê li ber neynikê sekinî. Wê pêlavên xwe paqij kir, lê dîsa kevn xuya dikirin. Wê bi dilgirani çenteyê xwe girt. Hevala wê Berfîn got: «Tu îro çima bi min re nalîzî?» Hêvî çavên xwe ber bi erdê ve birin û rastiya xwe got.

Li dibistanê wê dît ku hevalên wê li ser lîstikekê diaxivin. Wê dixwest beşdar bibe, lê destpêkê li dûr sekinî. Berfîn ji wê re got ku her kes tiştek cuda heye. Hin zarok pêlavên nû hene, hin jî pirtûkên kevn. Lê hemû dikarin bi hev re bilîzin. Berfîn got: «Ez ji ber pêlavên te hevala te nînim.

Ez ji ber dilê te hevala te me.» Wan bi hev re li hewşa dibistanê lîstin. Piştî dersê Hêvî li malê ji dayika xwe re got ka çawa hîs kir. Dayikê wê guhdar kir. Hêvî fêhm kir ku axaftin dikare barê dilê wê sivik bike. Hêvî wê rojê hinekî siviktir hîs kir. Wê fêhm kir ku nirxa mirovan ne di tiştên wan de ye.

Dema pêlavên nû hatin, zarok dixwest zû bi wan re derkeve. Lê li deriyê dibistanê hevalekî xwe dît ku pêlavên wî şil bûbûn. Wî ji mamoste re got û wan ji bo hevalê xwe pêlavên hişk peyda kirin. Paşê her du li hewşê bi hev re bazdan. Zarok fêhm kir ku kêfa pêlavên nû zêdetir dibe dema tu kêfa xwe bi kesekî din re parve dikî. Êvarê wî pêlavên xwe paqij kirin û ji dayika xwe re çîroka rojê got.

Hevalê ku pêlavên wî şil bûbûn destpêkê ne dixwest alîkarî bixwaze. Zarok bi nermî got ku her kes carinan pêdivî bi alîkariyê heye. Mamoste ji bo wî cihêkî germ peyda kir. Piştî dersê, her du bi hev re li hewşê lîstin. Zarok fêhm kir ku mirov dikare bêyî ku kesekî şerm bike alîkariyê bike.

Pêlavên nû li ber deriyê radiwestiyan. Zarok dixwest bi wan her derê bigere, lê wî hevalê xwe dît ku pêlavên wî kevn bûn. Wî tiştek negot ku hevalê xwe xemgîn neke. Li malê ji bavê xwe pirsî ka çawa dikare alîkarî bike. Bavê wî got: «Pêşî divê em bipirsin ka hevalê te çi dixwaze.» Roja din wan bi rêzdarî axivîn. Zarok fêr bû ku diloanî ne nîşandana tiştên me ye, lê têgihiştina pêdiviyên yên din e.

EM BIAXIVIN

Hêvî çima xemgîn bû? Tu çawa dikarî hevalekî xwe kêfxweş bikî?

ÇÎROK 09

Dara Li Ber Dibistanê

Li ber dibistanê dareke mezin hebû. Di havînê de zarok di bin siya wê de rûdiniştin û pirtûk dixwendin. Zarok li bin darê gelek bîranîn hebûn. Wan li wir çîrok dixwendin û di rojên germ de av vedixwarin. Rojekê mamoste got ku dara nexweş e. Hin şaxên wê hişk bûne.

Zarok pir xemgîn bûn. Dema mamoste qala nexweşiya darê kir, Aram pirsî ka ew dê bimire. Mamoste got ku divê ew ji kesên ku daran nas dikin alîkarî bixwazin. Pispor hat û li pel û şaxan nihêrî. Wî ji zarokan re got ku ne her dara ku pelên wê zer dibin mirî ye. Wan bi rêberiya kesên mezin ax li dora wê paqij kirin û ji bo wê av anîn.

Mamoste jî ji pisporê daran re telefon kir. Zarok bi rêberiya mamoste bernamêyek çêkirin. Her roj du zarok li axê dinêrîn. Wan fêhm kir ku parastina darê karê sabir û zanîne ye. Piştî demekê pelên nû derketin. Zarok fêhm kirin ku parastina xwezayê karê hemû me ye.

Dara li ber dibistanê di her demsalê de cuda xuya dikir. Di payîzê de pelên wê zer dibûn, di zivistanê de şaxên wê

vala diman. Zarokan her meh wêneyek ji darê xêz dikirin û li ser dîwarê polê dadixistin. Rojekê bayekî xurt şaxek şikand. Zarok xemgîn bûn. Mamoste got ku ew dikarin ji bo darê cihêkî ewle çêkin û şaxê şikestî bi alîkariya mezinan rakirin.

Di biharê de pelên nû derketin. Zarokan fêr kir ku xweza diguhere, lê em dikarin lê miqate bin. Zarokan ji bo dara dibistanê navê "Dara Hevaltiyê" hilbijart. Wan her meh li ber wê wêneyek komî dikirin. Di payîzê de pel kom kirin û di biharê de pelên nû jimartin. Mamoste got ku dara wan ji bo xwendina demsalan dibe dersa zindî.

Zarokan li ser wê deftereke biçûk çêkirin.

Li bin dara dibistanê zarok her roj diciviyan. Di payîzê de pelên zer li erdê ketin. Mamoste ji wan xwest ku ji her pelî tişteke fêr bibin. Yek got ku pel di bayê de direqe; yekî din got ku dar di zivistanê de jî sax dimîne. Wan li dora darê ax paqij kir û li kêleka wê nivîsand: «Ev dara me hemûyan e.» Dema ku zarokên biçûk hatin dibistanê, mezinan ji wan re çîroka darê got.

EM BIAXIVIN

Zarok çima dixwestin dara dibistanê biparêzin?

ÇÎROK 10

Wêneyê Malê

Malbata Şîlan ji gundê xwe koç kiribû. Di mala nû de gelek tişt cuda bûn. Şîlan her şev bêriya hewşa kevn dikir. Şîlan di mala nû de odeyek cuda hebû. Ji pencereyê rêyek mezin xuya dibû. Ew ji dengên nenas hinekî ditirsiya.

Dayika wê wêneyek ji gund anî û li ser dîwarê odeyê daleqand. Şîlan li wêneyê mêze kir û got: «Ez mala me ji bîr nakim.» Wê ji dayika xwe re çîroka hewşa gundê wan got. Di wê hewşê de dara hêjîrê hebû. Dayikê bi baldarî guhdar kir. Roja din Şîlan li dibistana nû bi keçîkekê re nas bû. Wê navê xwe got û pirsî ka hevala nû ji kîjan lîstîkê hez dike.

Dayikê got: «Tu ne hewce yî ku wê ji bîr bikî. Em dikarin li vir jî bîranînên nû çêkin.» Wan li pencereyê kulîlk çandin. Êvarê Şîlan li kêleka wêneyê gund wêneyek nû danî. Di wê de ew û hevala wê li baxçeya dibistanê bûn. Her du wêne ji bo wê girîng bûn. Şîlan hîn jî bêriya gund dikir.

Lê her sibeh gava kulîlk didît, hinek hêvî di dilê wê de şîn dibû. Wêneyê malê li ser maseyê mabû. Zarok li her goşeyê

wê mêze kir û ji dayika xwe pirsî ka çima ew wêneyê ewqas diparêze. Dayikê got: «Ji ber ku di wêneyê de mirovên me hene û rojên ku me bi hev re derbas kirine.» Zarok biryar da ku wêneyek nû çêbike. Wî hevalên xwe xêz kirin, dara li kolanê û maseya ku malbat li dora wê dixwar. Dema wêneyê xwe nîşan da, dayikê got: «Niha me bîranînek nû jî heye.» Zarok ji dayika xwe xwest ku navê her kesê di wêneyê de bibêje.

Dayik li ser demeke kevn axivî ku hemû malbat li hev civiyabû. Paşê zarok li ser wêneyê xwe navê hevalên xwe nivîsand. Wî got ku ew ê wêneyê di cihêkî ewle de bihêle û rojekê ji zarokên din re jî çîroka wê bibêje.

Wêneyê malê li ser maseyê ma. Zarok her car li wê dinêrî, tiştêkî din bi bîr dianî: dengê avê, bêhna nanê germ, kenê hevalan. Wî ji dayika xwe xwest ku li ser wan bîranînan biaxive. Dayik got: «Em dikarin cihêkî dûr bîr bikin û di heman demê de li cihê nû jî kêfxweş bin.» Zarok li kêleka wêneyê kevn wêneyek ji mala niha xêz kir. Du wêne li hev danî û fêm kir ku dil dikare ji yekê zêdetir malan hez bike.

EM BIAXIVIN

Şîlan çi tiştên ji mala xwe ya kevn bi bîr dianî?

ÇÎROK 11

Rengên Baranê

Piştî baranê, Diyar li ezmanê mêze kir. Rengên bedew xuya bûn. Wî bi şaşmayî got: «Ev çi ye?» Diyar ji pencereya polê mêze kir. Berf nebû, lê erd hîn şil bû. Kevana rengîn di nav ewrên spî de xuya dibû. Mamoste got: «Ev kevana rengîn e.» Diyar hewl da ku rengên wê bi nav bike: sor, zer, kesk û şîn.

Mamoste ji zarokan xwest ku her yek rengê ku herî zêde hez dike hilbijêre. Hin zarokan sor gotin, hin jî şîn. Diyar got ku wêneya wî ji ya hevala wî cuda ye. Mamoste got ku wêne ne pêdivî ye hemû wek hev bin. Li polê hemû zarok kevana xwe xêz kirin. Tu wêne wek ya din nebû.

Mamoste got: «Em jî cuda ne, lê em dikarin bi hev re bedewiyê çêkin.» Wan wêne li ser dîwarê polê daleqandin. Diyar dît ku gava hemû wêne li cem hev in, dîwar pir rengîn dibe. Diyar wêneya xwe li malê daleqand. Her car ku wê didît, bîra wî dihat ku cûdahî dikare xweşik be. Piştî baranê, li ser asîmanê rengên cuda derketin. Zarok bi hevalên xwe re reng jimartin.

Yek got şîn rengê wî yê herî xweş e; yekî din got zer. Wan destpêkê li ser rengê herî bedew nîqaş kirin. Mamoste ji wan xwest ku wêneyek bi hemû rengan çêkin. Dema wêne bi dawî bû, hemû şaş man ku çiqas bedew bû. Zarok got: «Ger tenê yek reng hebûya, wêne evqas xweş nedibû.» Hevalên wî bi kêfxweşî serê xwe hejandin. Piştî baranê hevalan kaxezên rengîn anîn.

Her kes ji bo wêneya hevbeş rengê hilbijart. Yekî ji wan ji rengê xwe razî nebû, lê hevalan nîşan da ku ew dikare wêneyê bi awayekî nû temam bike. Di dawiyê de wan wêne li dîwarê polê danî.

Piştî baranê, zarok li ser rêya dibistanê avên biçûk dîtin. Di her yekê de rengên ezmanê xuya dibûn. Wan bi hev re hejmart ku çend reng dibînin. Hevalek got: «Ez rengê mor nabînim.» Yekî din got: «Were, ji vê aliyê temaşe bike.» Wan ji hev fêr bûn ku her kes dikare tiştekî cuda bibîne. Dema ku ew vegeriyan polê, wan ji rengên cuda wêneyek hevpar çêkir. Di wêneyê de tu reng tenê nemabû.

EM BIAXIVIN

Diyar piştî baranê li ezmanê çi dît? Tu ji kîjan rengî hez dikî?

ÇÎROK 12

Kûçikê Winda

Kûçikê biçûk ê Aram rojekê li hewşê tune bû. Aram li dora malê geriya, lê ew nedît. Aram ji malê derket û destpêkê li bin maseya hewşê geriya. Kûçik her car li wir radiza, lê îro li wir nebû. Wî ji bavê xwe alîkarî xwest. Wan bi hev re li kolanê geriyan û ji cîranan pirsîn.

Aram dilgiran bû. Bavê wî got ku divê ew li cihên ewle bigerin û tenê dernekevin kolanên dûr. Aram razî bû. Wan wêneyê kûçikê ji cîranan re nîşan da. Cîranek got ku wê kûçikek li nêzîkî baxçeyê dîtiye. Cîranek got ku kûçikek li ber baxçeyê dîtiye.

Aram û bavê wî çûn wir. Kûçik li bin darê rûniştibû. Dema kûçik hat dîtîn, Aram av jê re anî. Bavê wî got ku divê deriyê hewşê baş bigirin da ku ew dîsa winda nebe. Aram ew bi nermî hembêz kir. Bavê wî got: «Dema tiştek me winda dibe, em bi aramî û alîkariyê lê digerin.» Roja ku kûçik hat dîtîn, Aram ji kêfê destên xwe li hev xistin.

Lê bavê wî got ku divê ew fêm bikin çima kûçik derketibû. Wan deriyê hewşê kontrol kirin û dîtîn ku qefla wê sist bû.

Bavê wî wê çêkir. Aram ji bo kûçikê av û xwarin amade kir. Wî li kêleka wî rûnişt û bi dengê nerm got: «Ez ji te pir tirsîyabûm.» Wî fêm kir ku hezkirina heywanekî bi lîstikê tenê nîne; divê mirov ewlehiya wî jî biparêze. Aram li ser deriyê hewşê nîşanek danî ku her kes qeflê bigire.

Wî ji bavê xwe re got ku ew ê her êvar av û xwarina kûçikê kontrol bike. Di hefteya din de, Aram ji hevalên xwe re got ku heywan ne tenê ji bo lîstikê ne; ew pêdivî bi lênihêrînê hene.

Aram dema ku kûçik vegeriya, di destpêkê de dixwest bi lez wî hembêz bike. Bavê wî got ku bila kûçik pêşî aram bibe. Wan av dan ber wî û li cihêkî germ razandin. Roja din Aram bi bavê xwe li ser parastina ajalan axivî. Wan biryar da ku li deriyê hewşê baştir binêrin û ji bo kûçik nîşanek bi navê wî amade bikin. Aram fêm kir ku hezkirina ajalekî tenê lîstik nîne; ew berpîrsiyariyek rojane ye.

EM BIAXIVIN

Aram kûçikê xwe li ku geriya? Em çawa xwedî li ajalan derdikevin?

ÇÎROK 13

Xewna Nûrê

Nûr dixwest bibe mamoste. Her roj wê pirtûkên xwe li ser maseyê rêz dikirin û ji lîstokên xwe re ders dida. Nûr di odeya xwe de maseyek biçûk çêkir. Wê pirtûk li ser danî û ji lîstokên xwe re navên nû hîlbijart. Rojekê hevalek got: «Tu hîn biçûk î.» Nûr hinekî xemgîn bû û pirtûk girt. Wê hewl da ku hejmaran ji wan re bibêje.

Dema xwe şaş kir, ew hinek kenî û dîsa ji dest pê kir. Roja din Nûr ji mamosteya xwe pirsî ka mamoste çawa ders amade dikin. Mamoste pirtûkek nîşan da û got ku ew jî her roj tiştên nû fêr dibin. Mamosteya wê got: «Hemû xewn bi gavên biçûk dest pê dikin. Îro tu dikarî bixwînî û bipirsî.» Nûr di deftera xwe de nivîsand ku ew dixwaze her roj tişteke nû bixwîne. Wê fêr kir ku xewn bi xwendin û xebatê mezin dibin.

Nûr vegeriya malê û ji lîstokên xwe re çîrokek xwend. Wê dizanî ku rêya xewnê wê dirêj e, lê gavê yekem avêtibû. Nûrê xewna xwe ji mamoste re got. Wê dixwest rojekê pirtûkan ji bo zarokan çêbike. Mamoste got: «Xewn bi

gavên biçûk dest pê dike.» Wê ji Nûrê xwest ku çîrokek kurt binivîse û wêneyek lê zêde bike. Nûrê her roj hinek nivîsand.

Carinan peyvek ji bîr dikir û ji dayika xwe dipirsî. Dema çîrok bi dawî bû, wê li polê xwend. Hevalan li wê guhdar kirin. Nûrê fêhm kir ku xewn ne tenê tiştek e ku mirov di şevê de dibîne; ew tiştek e ku mirov ji bo wê dixebite. Nûrê ji bo çîroka xwe sê wêneyên çêkir. Di wêneya yekem de zarokek li dibistanê bû, di duyem de ew li rê digeriya û di sêyem de ew bi hevalên xwe re vegeriya malê.

Mamoste ji wê xwest ku di navbera wêneyan de tiştên ku qewimîne bibêje. Wê bi hêdî çîroka xwe dirêjtir kir.

Nûr her şev li ser xewna xwe difikirî. Wê dixwest rojekê tişteki baş ji bo gundê xwe çêbike. Wê ji mamoste pirsî: «Ez ji ku dest pê bikim?» Mamoste bersiv da: «Ji pirsînekê.» Nûr di deftera xwe de nivîsand ka zarok li gundê çi hewce ne. Wê bi hevalan re axivî û fêhm kir ku wan cihê xwendinê dixwest. Wan ji bo pola xwe goşeyek pirtûkan ava kir. Xewna mezin bi gavên biçûk dest pê kir.

EM BIAXIVIN

Nûr çi xewn dikir? Tu ji bo xewna xwe îro dikarî çi bikî?

ÇÎROK 14

Nanê Germ

Sibehê zû, Cem li cem dapîra xwe rabû. Ji mitbaxê bêhna nanê germ dihat. Dapîr nan amade dikir. Dapîr hevîr di tasê de tevlihev dikir. Cem ji bêhna nanê germ kêfxweş bû û li kêleka wê sekinî. Cem pirsî: «Ez dikarim alîkarî bikim?» Dapîr destên wî şûştin û destûr da ku ew hinek hevîr bigerîne.

Dapîr ji wî re got ku destên paqij girîng in. Cem destên xwe şûşt û paşê bi destûra dapîr hinek hevîr girt. Dema nan di tenûrê de bû, dapîr ji Cem re çîroka zarokatiya xwe got. Wê got ku malbat berê pir caran bi hev re nan çêdikirin. Dema nan amade bû, dapîr hinek ji bo cîrana wan a pîr jî veqetand. Cem bi wê re çû û nan da wê.

Cem ji bo cîran nan di destmalek paqij de pêça. Dema cîran spas kir, wî fêm kir ku xwarin tenê ji bo zikê mirov nîne; ew dilan jî germ dike. Cîran kenî û spas kir. Cem fêm kir ku parvekirina nanê germ dikare rojê kesekî ronî bike. Bêhna nanê germ hemû mal dagirt. Zarok li kêleka dayika xwe rawesta û temaşe kir ku ew çawa hevîrê dihejîne.

Wî pirsî ka çima nanê xwe bi cîranan re parve dikan. Dayikê got: «Ji ber ku xwarin dema tê parvekirin xweştir dibe.» Wan çend parçe nan di nav destmalek paqij de danîn û birin mala cîranê pîr. Cîranê bi dilşadî spas kir. Zarok di rêya vegeerê de got: «Min îro fêhm kir ku pariyek nan dikare roja kesekî ronî bike.» Zarok bi dayika xwe re li fêrgehê nan çêkir. Wî destên xwe şûşt û ji bo hevîrê alîkarî kir. Di dema pijandinê de, wan li ser xwarinên ku cîranên wan çêdikan axivîn.

Dema nan amade bû, bêhna wê hemû mal tijî kir.

Dema ku nanê germ ji tenûrê derket, bêhna wî li hemû hewşê belav bû. Dayik nan bi parçe kir û ji her kesî re danî. Zarok pirsî çima ew her car nan bi cîranan re parve dikan. Dayik got: «Nan dema ku tê parvekirin, kêfxweşiya me jî zêde dibe.» Zarok bi destên xwe selikek biçûk amade kir û nan bir mala cîrana pîr. Cîran bi ken spas kir û çîrokek ji zarokatiya xwe vegot. Ew roj nan bû sedema hevaltiyek nû.

EM BIAXIVIN

Cem û dapîra wî nan bi kê re parve kirin? Tu çi parve dikî?

ÇÎROK 15

Bêdengiya Hevalê Min

Di navberê de hevalê Dilşad, Rêbaz, îro nalîst. Ew li kêleka dîwarê rûniştibû û xemgîn xuya dikir. Dilşad dît ku Rêbaz îro li cihê xwe tenê rûniştiye. Wê ji dûr ve li wî nihêrî û fêhm kir ku ew dixwaze bêdeng bimîne. Dilşad nêzîk bû û got: «Tu dixwazî biaxivî?» Rêbaz serê xwe hejand û got: «Îro ez bêriya bapîrê xwe dikim.» Wê bi hêdî pirsî ka ew dixwaze kesek li cem wî rûne. Rêbaz serê xwe hejand.

Dilşad li cem wî rûnişt. Rêbaz got ku bapîrê wî berê ji wî re çîrokên xweş digotin. Dilşad pirsî ka çîroka herî hezkirî kîjan bû. Dilşad li cem wî rûnişt. Wê zû bersiv nedan. Tenê guhdar kir.

Paşê got: «Tu dikarî ji min re çîrokek ji bapîrê xwe bibêjî.» Wan çîroka bapîr bi hev re bibîr anîn. Rêbaz hinek kenî, paşê dîsa bêdeng bû. Dilşad fêhm kir ku hevaltî carinan tenê li cem kesekî rûniştin e. Rêbaz çîrokek xweş got û hinek kenî. Xem bi carekê neçû, lê ew êdî xwe tenê nedidît. Hevalê wî di polê de zêde neaxivî.

Zarok nekarî fêm bike çima. Wî destpêkê pirsên pir kirin, lê hevalê wî bêdeng ma. Mamoste bi nermî got ku carinan kesek pêdivî bi demê heye. Roja din zarok li kêleka hevalê xwe rûnişt û tenê got: «Ger tu bixwazî, ez li vir im.» Piştî demekê hevalê wî çîroka xwe got. Zarok guhdar kir û peyvên wî neburrîn. Wî fêm kir ku hevaltî carinan bi guhdarîkirinê dest pê dike.

Hevalê bêdeng rojekê ji zarok re got ku ew ji gundekî din hatiye û hîn nenas e. Zarok ji wî re rêya pirtûkxaneyê nîşan da. Wan li wir li ser wêneyên pirtûkekê axivîn. Heta dema dersê dest pê kir, her du ji hev re du çîrokên biçûk gotin.

Hevalê bêdeng di dema navberê de li ser kursiyê rûnişt. Zarok nêzîk bû, lê neçar nekir ku ew biaxive. Wî tenê pirsî: «Dixwazî ez li vir rûnim?» Heval serê xwe hejand. Wan demekê bi hev re li çûkan temaşe kir. Paşê heval bi dengê nizm got ku ew bêriya mala xwe dike. Zarok guhdar kir û got: «Ger tu bixwazî, em dikarin paşê bi hev re lîstin bikin.» Hinek caran hevaltî ji gotinên dirêj zêdetir bi amadebûnê tê nîşandan.

EM BIAXIVIN

Dilşad çawa alîkariya Rêbaz kir? Guhdarîkirin çima girîng e?

ÇÎROK 16

Rojek Bê Telefon

Di roja yekşemê de elektrîk çû û telefona Elîf jî bê şarj ma. Elîf got: «Niha ez ê çi bikim?» Elîf di destpêkê de li telefona bê şarj mêze kir. Wê got ku îro dê dem derbas nebe. Birayê wê jî pencereyê bang kir. Birayê wê pêşniyar kir ku her du derkevin hewşê. Wan bi keviran rêyek çêkir û bi pelan malek biçûk çêkir.

Li hewşê wan kevîrên biçûk kom kirin. Elîf jî bo mala lîstokê derî çêkir û birayê wê jî pelan ban çêkir. Dema diya wan hat, Elîf jê xwest ku navê malê hîlbijêre. Dayikê got 'Mala Kenê'. Hemû bi hev re kenîyan. Paşê diya wan hat û got: «Ma ez jî dikarin lîstikek nû biafirînin. Êvarê Elîf got: «Îro ez telefona xwe jî bîr kirim.» Wê dît ku gelek lîstik li derdora wê hene. Rojek bê telefon di destpêkê de pir dirêj xuya dikir. Zarok li dora malê geriyan û nedizanîn çi bikin. Paşê dayikê jî wan xwest ku lîstikek kevn biceribînin.

Wan bi kevirên biçûk lîstikek çêkir. Di êvarê de hemû li dora maseyê rûniştin û çîrokên rojê gotin. Zarok şaş man ku wan çiqas tişt dîtibûn: dengê çûkan, rengê gulê û kenê hevalan. Wan biryar da ku her hefte demekê bê telefon bi hev re derbas bikin. Roja bê telefon de zarokan li hewşê lîstikeke bi keviran çêkir. Her kes rêzikek pêşniyar kir û wan bi hev re biryar da.

Dema yek ji wan têk çû, hevalan ji wî re got ku dîsa biceribîne. Êvarê wan li ser rojê bi malbatê re axivîn.

Roja bê telefonê destpêkê dirêj xuya dikir. Zarok li ber pencereyê radiwestiyan û nedizanîn çi bikin. Paşê wan ji kartonan keştiyek çêkir û di tasa avê de ceriband. Keştî destpêkê bin avê çû, lê wan bi hev re ew rast kir. Dema ku êvar hat, her kes li ser tiştê ku wê rojê fêr bûbû axivî. Yek got ku destên wî dikarin tiştên nû biafirînin. Yekî din got ku dema bi hevalan re derbas dibe, pir zû diçe.

EM BIAXIVIN

Elîf di roja bê telefon de çi kir? Lîstika te ya hezkirî çi ye?

ÇÎROK 17

Zimanê Dayikê

Di dibistanê de mamoste ji zarokan xwest ku her kes peyvek ji zimanê malbata xwe bibêje. Rûken destê xwe bilind kir. Rûken di malê de gelek caran bi dapîra xwe Kurmancî diaxivî. Wê ji dengê peyvan hez dikir. Wê got: «Di mala me de em dibêjin 'spas'. Ev tê wateya 'thank you'.» Hin hevalan peyv dubare kirin.

Dema mamoste pirs kir, Rûken destpêkê hinek şerm kir. Hevala wê bi ken got ku ew dixwaze peyva nû fêr bibe. Rûken peyva 'rojbaş' got û wateya wê rave kir. Mamoste peyv li ser tabloyê nivîsand û zarokan bi hev re got. Mamoste got: «Zimanên me bîranîn û çîrokan hildigirin.» Rûken ji dapîra xwe sê peyvên din fêr bû û roja din anîn polê. Êvarê Rûken ji dapîra xwe pirsî ka peyva 'heval' çi wate ye.

Dapîr got ku heval kesek e ku bi te re dilovan e. Rûken ew jî di defterê de nivîsand. Rûken bi kêfxweşî fêr kir ku zimanê dayikê wê tiştek giranbiha ye û parvekirina wî xweş e. Dayikê peyvek Kurmancî got û ji zarokê xwe xwest

ku wê dubare bike. Zarok carinan dengê peyvan tevlihev dikir. Dayikê nekenî; wê peyv bi hêdî dubare kir.

Paşê wê got ku her peyv çîrokek di nav xwe de digire. Roja din zarok ji bapîrê xwe sê peyvên kevn pirsîn. Wî ew li deftera xwe nivîsand û ji hevalên xwe re xwend. Di dawiya hefteyê de defter tijî peyv bû. Zarok got: «Zimanê min wek baxçeyekê ye. Her peyvek gulek e.» Zarok li deftera peyvanê de ji bo her peyvek wêneyek xêz dikir.

Dapîrê peyva "hêvî" got û ji wî pirsî ka ew çî wate dike. Wî ji xwe re got ku hêvî dema mirov ji bo sibehê tiştê baş dixwaze. Dapîr kenî û ji wî re çîrokeke kevn got.

Dayik peyvek Kurmancî got û ji zarok xwest ku wê dubare bike. Zarok peyvê şaş got û herdu kenyan. Dayik bi nermî rast kir û got: «Şaşî jî beşek ji fêrbûnê ye.» Wan li ser maseyê navên tiştan nivîsandin: av, nan, dar, mal. Paşê ji her peyvekê hevokek çêkirin. Zarok fêm kir ku ziman tenê peyv nîne; ew dengê malbatê, çîrokên mezinan û listikên zarokatiyê ye. Wî biryar da ku her roj peyveke nû fêr bibe.

EM BIAXIVIN

Zimanê dayikê çima girîng e? Tu îro çi peyveke Kurmancî fêr bûyî?

ÇÎROK 18

Baxçeya Hevaltiyê

Li hewşa dibistanê cihê biçûkek vala hebû. Zarok dixwestin wir baxçeyek çêkin. Lê her kes gulek cuda dixwest. Ava û Sîpan li ser kaxezê baxçeya xwe xêz kirin. Her yek dixwest guleke ku hez dike li navendê be. Ava got: «Ez gulên zer dixwazim.» Sîpan got: «Ez gulên sor dixwazim.» Wan dest bi nîqaşê kir.

Mamoste got ku divê wan guhdariya hev bikin. Ava got ku ew ji rengê zer hez dike, Sîpan jî ji sor. Wan cihê baxçeyê bi hev re pîvan kirin. Li aliyekî gulên zer çandin û li aliyê din gulên sor. Mamoste pirsî: «Ma em dikarin cih ji bo her duyan peyda bikin?» Zarok li ser kaxez planek çêkirin û kar parve kirin. Rojên din zarok bi rêz av danîn.

Dema kulîlk vebûn, Ava got ku baxçeya wan ji ber cûdahiya rengan xweşîktir bû. Dema baxçe şîn bû, hem gulên sor hem jî gulên zer hebûn. Wan fêr bûn ku bi guhdarîkirinê em çareseriyê dibînin. Hevalan ji bo baxçeyê planek çêkir. Yek ji wan ax amade kir, yek av anî

û yek navên gulan li ser kaxezan nivîsand. Wan fêhm kir ku her kes dikare bi awayekî cuda alîkarî bike.

Rojekê du heval li ser cihê gulê nîqaş kirin. Mamoste ji wan xwest ku bi hev re biaxivin û guh bidin hev. Wan cihê nû hilbijart. Dema gul şîn bûn, hevalan got: «Ev baxçe ji me hemûyan e.» Di baxçeyê de du heval li ser cihê tovê ne li hev kirin. Mamoste ji wan xwest ku her du pêşniyarên xwe li ser kaxezê xêz bikin. Wan dît ku dikarin her du cihan bikar bînin.

Di dawiyê de her kes ji bo baxçeyê karêkî biçûk girt.

Baxçeya hevaltiyê di destpêkê de tenê erdek vala bû. Zarok li ser kaxezê nexşeyek çêkirin. Yekî gul dixwest, yekî dar, yekî jî cihê rûniştinê. Wan fêhm bûn ku divê her kes gotina xwe bibêje û ji yên din re jî guhdar bike. Piştî çend hefteyan baxçe kesk bû. Zarokekî nû hat û pirsî ka ew jî dikare alîkarî bike. Hemû gotin: «Erê, ev baxçe ya me hemûyan e.»

EM BIAXIVIN

Hevalan baxçe çawa bi hev re çêkir? Tu dikarî çi tiştî biçînî?

ÇÎROK 19

Stêrka Biçûk

Şevê, Lale li ser banê malê bi bavê xwe re stêrkan temaşe dikir. Wê pirsî: «Ma stêrkek dikare ji me re rê nîşan bide?» Lale li ezmanê mêze kir û pirsî ka çima hin stêrk gelek ronî ne. Bavê wê got ku ezman gelek tiştên ecêb hene. Bavê wê got: «Mirov berê gelek caran ji stêrkan rê nas dikirin. Lê îro jî divê em bi ewlehî rê bigerin.» Wan li ser banê malê li cihê ewle rûniştin. Bavê wê jê re got ku divê zarok li ser banê malê bê kesekî mezin nebin.

Lale xwest ku stêrkek xêz bike. Wê kaxez û pênûs anîn û di nav stêrkan de stêrkek biçûk hilbijart. Lale li stêrkek biçûk mêze kir û got: «Ez jî dixwazim ronahiyek ji bo kesekî bibim.» Bavê wê got: «Tu dikarî bi gotinek baş dest pê bikî.» Roja din wê hevala xwe di dersê de alîkarî kir. Hevala wê got 'spas'. Lale bîra gotina bavê xwe anî û bi dilê xwe kenî. Roja din Lale alîkariya hevala xwe kir ku dersê fêm bike.

Wê hîs kir ku ronahî carinan di dilê mirovan de ye. Şevê stêrk li asîmanê xuya bûn. Zarok ji bapîrê xwe pirsî ka

stêrk çima ewqas dûr in. Bapîr got ku asîman mezin e û em hîn gelek tişt nizanin. Zarok bi meraq guhdar kir. Wî li deftera xwe stêrk xêz kirin û li kêleka wan xewnên xwe nivîsand.

Yek xewn ji bo xwendinê bû, yek ji bo hevalên wî. Dema ew razayî, wî got: «Ez biçûk im, lê xewnên min dikarin mezin bin.» Zarok bi bapîrê xwe re li ser stêrkan axivî. Wî pirsî ka mirov çawa dikare tiştên dûr bibîne. Bapîr got ku gelek mirov bi xwendin û lêkolînê bersivan digerin. Zarok di deftera xwe de pirsên nû nivîsand da ku roja din ji mamoste bipirse.

Şevê stêrk li ezmanê tarî dibiriqîn. Zarok ji bapîrê xwe pirsî ka çima hin stêrk biçûk xuya dikin. Bapîr got ku dûrî dikare tiştan biçûk nîşan bide. Paşê wî destê zarok girt û got: «Tu jî carinan xwe biçûk dibînî, lê dikarî tiştên girîng bikî.» Zarok wê gotinê bi bîr anî. Roja din wî ji hevalekî ku tenê bû re cih vekir. Wî fêm kir ku ronahiyek biçûk jî dikare ji bo kesekî din girîng be.

EM BIAXIVIN

Lale li ezmanê çi dît? Xewna te ya biçûk an mezin çi ye?

ÇÎROK 20

Sibaha Nû

Piştî zivistaneke dirêj, bihar hat. Li gundê wan berf helî û av di çemê de bi deng diherikî. Zarok ji malan derketin. Aras di biharê de li kêleka çemê diçû. Av bi deng diherikî û çûk li ser daran distiriyên. Aras hîn bêriya hevalê xwe fikir ku bi malbata xwe koç kiribû.

Wî li ser kevirek rûnişt û li rê mêze kir. Wî ji xwişka xwe re got ku bêriya lîstikên hevalê xwe dike. Xwişka wî got ku dikare hem bêriya wî bike hem jî îro lîstikek nû bibîne. Wan ji bo hevalê dût wêneyek çêkirin. Aras li ser wêneyê nivîsand ku ew her dem hevalê wî ye. Xwişka wî got: «Tu dikarî ji wî re wêne û name bişînî.

Her wiha em dikarin îro bi hevalên din re bilîzin.» Aras razî bû. Piştî lîstikê Aras li ezmanê mêze kir. Wî hîn bêriya hevalê xwe fikir, lê dilê wî hinek aram bû. Wî fêm kir ku xem û kêf carinan dikarin bi hev re hebin. Wan li kêleka çemê top lîst. Dema roj diçû ava, Aras got: «Ez hîn bêriya hevalê xwe dikim.

Lê îro rojeke xweş bû.» Roja din Aras ji bo hevalê xwe yê dût nameyek nivîsand. Wî behsa biharê, çemê û lîstikên nû kir. Wî jî nivîsand ku hê jî bêriya wî dike. Dayika wî name şand. Di heman hefteyê de zarokên gundê li kêleka çemê kom bûn û lîstikek nû çêkirin. Aras kenî, lê di dilê wî de bîranîna hevalê kevn jî hebû.

Wî fêhm kir ku mirov dikare ji bo kesekî bêriya xwe bike û di heman demê de ji roja nû kêfxweş bibe. Aras li ser çemê li hevalên xwe yên nû temaşe kir. Wî destpêkê tenê rûnişt, paşê hevalek hat û got ku ew dikare bi wan re bilîze. Aras rabû û beşdar bû. Dema vegeriya malê, ji dayika xwe re got ku hê jî bêriya hevalê dût dike, lê îro jî rojeka xweş bû.

Bi hatina biharê, Aras li rêya dibistanê pelên nû dît. Wî hîn bêriya hevalê xwe dikir, lê îro dixwest ji wî re nameyek binivîse. Wî li ser kaxezê nivîsand ku çem dîsa bi deng diherike û darên gundê kesk bûne. Paşê wî wêneyê rojeke nû xêz kir. Xwişka wî got: «Bîranînên xwe biparêze, lê ji kêfxweşiya îro jî nebitirse.» Aras kenîya û bi wê re ber bi dibistanê ve çû.

EM BIAXIVIN

Aras çima bêriya hevalê xwe dikir? Tu kengê ji rojeke nû kêfxweş dibî?

ÇÎROK 21

Şemsiya Zer

Roja duşemê baran dibariya. Şemsiya zer a Zozanê li ber deriyê dibistanê bû. Wê ji dayika xwe wek diyariyekê wergirtibû. Zozan her roj wê bi baldarî digirt. Dema ders bi dawî bû, Zozan dît ku hevala wê Sara li bin baranê rawestiyaye. Sara şemsiya xwe li malê ji bîr kiribû.

Zozan pirsî: «Tu dixwazî em bi hev re biçin?» Sara got: «Lê şemsiya te biçûk e.» Zozan kenî: «Em dikarin nêzîkê hev bimeşin.» Di rê de av li ser keviran diherikî. Her du heval bi hêdî dimeşyan û ji bo ku neketin, destên hev girtin. Dema gihîştin mala Sara, milê Zozan hinek şil bûbû, lê her du dikeniyen. Sara got: «Spas ku te ez tenê nehîştim.» Zozan got: «Şemsiya min biçûk e, lê ji bo du hevalan bes e.» Roja din Sara wêneyek ji bo Zozan anî. Di wêneyê de du zarok di bin şemsiyeke zer de bûn. Zozan şemsiya zer li ber deriyê hişk kir.

Roja din wê ji Sara re got ku dikarin li dibistanê cihêkî ji bo şemsiyên jibîrkirî amade bikin. Mamoste ji fikra wan

kêfxweş bû. Zarokan bi hev re qutiyek bi nîşaneyê baranê çêkir.

Hefteya din dîsa baran bariya. Li deriyê dibistanê zarokekî nû rawestibû û şemsiya wî tunebû. Zozan û Sara wî dîtî. Wan bi hev re pirsî: «Tu dixwazî bi me re biçî?» Zarok bi ken serê xwe hejand. Wan bi gavên biçûk ber bi kolanê ve meşîyan. Li rê gelek av hebû; wan ji hev re got ku bila her kes baldar be. Roja din, mamoste ji wan xwest ku li ser alîkariya hevalan wêneyek çêkin. Zozan şemsiya zer xêz kir û li binê nivîsand: «Dema em tiştêkî parve dîkin, dilê me firehtir dibe.»

EM BIAXIVIN

Zozan şemsiya xwe bi kê re parve kir? Tu çawa bi hevalan re parve dikî?

ÇÎROK 22

Dengê Çemê

Berfin li gundekî li kêleka çemekî dijî. Her sibeh dengê avê dibihîst. Lê piştî baraneke mezin, av zêde bû û çem bi dengê bilind diherikî. Dayika wê got ku zarok divê nêzîkî avê neçin. Berfin ji pencereyê temaşe kir. Wê dît ku li aliyê din ê çemê darên biçûk di bin bayê de dihejiyan.

Wê ji bapîrê xwe pirsî: «Çima av carinan zêde dibe?» Bapîr bi peyvên hêsan behsa baranê û çiyayan kir. Rojek paşê baran rawesta. Berfin bi bapîrê xwe re li ser rêya ewle geriya. Wan pelên ku av anîbûn dîtin. Bapîr got: «Xweza gelek tişt ji me re hîn dike. Em divê guhdar bin û xwe biparêzin.» Berfin li dibistanê wêneyê çemê xêz kir.

Wê li jêr nivîsand: «Ez ji dengê çemê hez dikim, lê ez dizanim ku divê ji dûr ve temaşe bikim.» Hevalên wê jî li ser ewlehiya xwe axivîn. Berfin li polê li ser çemê axivî û ji hevalên xwe pirsî ka ew di dema baranê de çi dikin. Hevalek got ku ew ji rêya avê dûr dimîne. Mamoste got ku di dema lehiyê de divê zarok bi mezinan re bin. Wan bi hev re nîşaneyên ewlehiyê xêz kirin.

Çem di sibehê de bi dengê nerm diherikî. Zarok li ber avê rawestan û guhdar kirin. Mamoste ji wan xwest ku çi dibihîzin binivîsin: dengê avê, ba di nav pelan de, bangê çûkan. Yekî got ku çem her roj wek hev xuya dike.

Mamoste got: «Lê avê wê her dem di rê de ye.» Zarok li ser rêya xwe difikirîn. Wan fêhm kir ku guherîn carinan hêdî tê û mirov tenê dema ku bi baldarî dinêre, wê dibîne.

EM BIAXIVIN

Berfin ji çemê çi fêhm bû? Dema av zêde dibe, em çawa xwe diparêzin?

ÇÎROK 23

Deftera Xewnên Min

Mîran deftereke şîn hebû. Di rûpela yekem de wî nivîsand: «Ez dixwazim rojekê mamoste bibim.» Li rûpela din wî wêneyê dibistanekê xêz kir. Lê dema hevalekî wî wê dît, got: «Tu hîn biçûk î!» Mîran şerm kir û defter girt. Êvarê xwişka wî pirsî çima ew bêdeng e. Mîran got ku belkî xewna wî pir mezin e. Xwişkê got: «Her mamoste rojekê zarok bû. Tu dikarî bi xwendinê dest pê bikî.»

Roja din Mîran ji mamoste re got ku ew dixwaze ji bo zarokên biçûk çîrok bixwîne. Mamoste pirtûkek hêsan da wî. Wî çend roj pratîk kir û paşê ji bo pola biçûk xwend. Destpêkê dengê wî dihejî, lê paşê bi hêdî û zelal xwend. Zarokên biçûk guhdar kirin û li dawiyê dest lê xistin. Mîran di deftera xwe de nivîsand: «Îro min gava yekem avêt.» Wî fêhm kir ku xewn bi kar û sebirê mezin dibe.

Mîran her hefte pirtûkeke hêsan ji pirtûkxaneyê dianî. Wî li malê bi dengê bilind dixwend. Carinan li peyvekê rawestiyê, lê xwişka wî alîkarî dikir. Di dawiya mehê de, wî fêhm kir ku xwendin bi pratîkê hêsantir dibe.

Deftera xewnan her roj rûpelek nû vedikir. Zarok ne tenê tiştên ku dixwest, lê gavên biçûk ên ji bo wan jî dinivîsand. Ji bo fêrbûna xwendinê, wî her roj çend rûpel dixwend. Ji bo wêneyê, wî her hefte rengên nû ceribandin. Rojekê wî dît ku hin xewn guherîne. Dayik got: «Ev tişteki asayî ye. Dema ku tu mezin dibî, tu tiştên nû nas dikî.» Zarok fêr bû ku xewn dikarin mezin bibin û awayê xwe biguherînin.

EM BIAXIVIN

Mîran ji bo xewna xwe çi kir? Tu çawa dikarî xwendinê pratîk bikî?

ÇÎROK 24

Sindoqa Bîranînan

Li mala Ronahiyê sindoqeke biçûk hebû. Di nav wê de wêneyên kevn, name û pêlaveke zarokatiyê hebûn. Rojekê Ronahî ji dayika xwe pirsî ka ev tişt çima hatine parastin. Dayikê wêneyek derxist. Di wêneyê de dapîra Ronahiyê li ber mala kevn rûniştibû. Dayikê got: «Ev wêne roja ku me bi hev re nan çêkir nîşan dide.» Ronahî ji dapîra xwe bêriya xwe dikir, ji ber ku ew êdî li cem wan nedijî.

Dayikê Ronahî hembêz kir. Wan bi hev re li ser dapîrê axivîn: çawa dikenî, çi stran distiran û çawa ji zarokan re çîrok digot. Ronahî hinek girî, paşê kenî. Wê biryar da ku wêneyek ji bo sindoqê xêz bike. Wê dapîra xwe di nav baxçeyekî tijî gulan de xêz kir. Dayikê got: «Bîranînên xwe dikarin bi hezkirinê biparêzin.» Ronahî wêne di sindoqê de danî.

Ronahî ji bo sindoqa bîranînan deftereke biçûk çêkir. Wê navê kesên di wêneyan de nivîsand û ji dayika xwe çîrokên wan pirsîn. Rojekê wê defter ji bo hevalekê xwend.

Hevalê wê jî got ku dixwaze bîranînên malbata xwe binivîse.

Roja şemiyê, Ronahî bi dayika xwe re dîsa sindoqa bîranînan vekir. Wê wêneyên kevn li ser maseyê rêz kirin. Ronahî ji dayika xwe xwest ku li ser her wêneyê çîrokek bibêje. Her car ku dayik çîrokek digot, Ronahî wê bi peyvên hêsan di deftera xwe de dinivîsand. Paşê wê wêneyek ji malbata xwe xêz kir û di sindoqê de danî. Wê ji dayika xwe re got: «Ez dixwazim ev bîranîn her tim li cem me bimînin.» Dayik kenîya û got: «Dema em wan bi hev re vedibêjin, ew di dilê me de dimînin.»

EM BIAXIVIN

Ronahî di sindoqê de çi dît? Tu kîjan bîranîna xwe dixwazî biparêzî?

ÇÎROK 25

Pira Hevaltiyê

Di gundê Azad de du kolan bi çemekî biçûk ji hev veqetiyabûn. Li ser çemê pireke kevn hebû. Zarokên her du kolan li wir hev didîtin, lê gelek caran tenê bi hevalên xwe dilîstin. Rojekê Azad dît ku zarokekî nû li aliyê din tenê rawestiyaye. Navê wî Baran bû. Azad bang kir: «Tu dixwazî bi me re bilîzî?» Baran got: «Ez lîstika we nizanim.» Azad bersiv da: «Em ê bi hev re fêr bibin.» Wan lîstikek bi topê dest pê kir.

Destpêkê hemû ne li hev difêm kirin. Paşê Azad got ku divê her kes rêzikên lîstikê bibêje. Wan bi hev re rêzikên hêsan çêkirin da ku hemû beşdar bibin. Dema êvar bû, Baran got: «Îro min li vir heval dîtî.» Azad li pira kevn mêze kir û got: «Pira me tenê ji keviran çênebûye. Ew niha ji hevaltiyê jî çêbûye.» Hemû kenîyan û bi hev re vegeriyan malên xwe. Azad û Baran ji bo lîstika nû hevalên her du kolan bang kirin.

Wan biryar da ku her kes bêtî cudahiyê beşdar bibe. Di dawiya rojê de, zarokan li ser kaxezekê navên xwe

nivîsand û ew li polê danî. Azad got ku pira hevaltiyê bi her hevalekî nû firehtir dibe.

Roja din mamoste ji zarokan xwest ku li polê pireke biçûk ji karton û daran çêkin. Azad, Baran û hevalên wan dest bi kar kirin. Pira yekem hilweşiya. Lê wan hev sûcdar nekir; her yek ramanek nû anî. Yekî karton girt, yekî dar rêz kir û yekî jî alîkariya wan kir. Dema ku pir rawesta, hemû kêfxweş bûn. Mamoste got: «Pirek bi yek destî nayê avakirin.» Azad li Baran mêze kir û got: «Hevaltî jî wisa ye. Em bi hev re tiştên xweşik çêdikin.»

EM BIAXIVIN

Azad çawa Baran vexwend lîstikê? Tu çawa bi hevalên nû re dilîzî?

Peyva Dawî

Zarokên hêja,

Her çîrok deriyek biçûk e. Hûn dikarin di nav wê de hevaltî, dilo vanî, bîranîn û xewnên xwe bibînin. Hinek çîrok dilê me germ dîkin, hinek jî me dihêlin ku li ser jiyane bifikirin.

Bi Kurmancî bixwînin, bipirsin, bi axivin û çîrokên xwe jî biafirînin. Çîrokek nû dikare bi gotineke biçûk dest pê bike.

Bi hez kirin,

FERDÎ ELMAS

Ev pirtûk bi 25 çîrokên zarokan derdikeve pêşberî we.
Çîrokên vê pirtûkê ji jiyana rojane ya zarokan, xwezayê
Kurdistanê, gund, bajar, malbat, hevaltiyê, xewnên mezin,
kêfxweşî, xem, nedîtî, koçberî, bîranîn û hêviyê re hene.
Her çîrok bi zimanekî hêsan û bedew hatiye nivîsandin,
da ku zarok bikaribin bi şevq bixwînin, hîn bibin û
bi xeyd û xeyalê re pê re biçin.

Ev çîrok ji zarokan re ye, lê her wiha ji hemû kesên ku
dîlê wan bi zarokatiyê, xwezayê, welatê me û nîrxên jiyânê
re girêdayî ye. Armanc ew e ku zarokên me bi çîrokên re
bifikirin, bipirsin, bixwînin û bi xeyalê re cîhaneke
bihêz û ronahî avabikin.

FERDÎ ELMAS

